

H.C. Roostee, assistent-chef Weg en Werken

Het Zuid-Afrikahuis bewaart documenten, brieven en andere archivalia over activiteiten op het gebied van de Nederlands-Zuid-Afrikaanse betrekkingen. De Collectie C.H. Roostee bijvoorbeeld. Slechts een handvol oude foto's, met op de achterzijde een plaatsaanduiding, een naam, een paar woorden. Toch illustreren ze een interessant stuk geschiedenis.

Het zijn om te beginnen wel echt plaatjes voor liefhebbers, foto's over spoorwegaanleg in de vrijwel ongerepte wildernis van het Hoge- en Lageveld in wat toen, in de jaren 1890, Oost-Transvaal heette. Een mooi beeld van de eerste locomotief die over de brug over de Komatirivier stoomt. De aanleg van een hulpbrug over de Elandsrivier. De tunnel tussen Waterval-Boven en -Onder. Knap ingenieurswerk.

Het harde werk van meter bij meter een tracé voltooien, kilometers bielzen en rails leggen, was het werk van de uitvoerders en hun zwarte arbeiders.

H.C. Roostee wist er als opzichter alles van. Hij wist wie het zwaarste fysieke werk deden, met schop en houweel. Eén van zijn foto's toont hoe tientallen zwarte arbeiders bezig zijn om een stuk tracé te egaliseren. Op een andere foto trekt een groep arbeiders een kabel over de Elandsrivier. De Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorweg-Maatschappij

(NZASM) had inderdaad honderden zwarte arbeiders in dienst. Om te tonen hoe wild en vreemd dat deel van Afrika was, nam Roostee ook een foto mee naar huis van een groepje badende zwarte meisjes (in 'Nationale Costuum') uit de omgeving van Waterval-Boven.

Italiaans koffiehuis

Hendrik Cornelius Roostee was op 6 mei 1861 in Amsterdam geboren als zoon van Peter Roostee, een in Embden geboren zeeman. Over zijn jeugd en opleiding is mij niets bekend, behalve dat hij in oktober 1882 naar Nederlands-Indië reisde, waar hij onderopzichter 3e klasse werd bij de exploitatie van de Oosterlijnen van de staatsspoorwegen op Java. Acht jaar later meldde de *Javabode* van 31 december 1890 dat 'de onderopzichter der 1e klasse bij de exploitatie H.C. Roostee' op de 'Prinses Wilhelmina' met verlof naar Nederland reisde. Zijn verlof werd enkele malen

verlengd, totdat hij met ingang van 1 januari 1895 eervol ontslag kreeg, om gezondheidsredenen en met behoud van recht op pensioen. Overigens was hij intussen op 9 augustus 1894 in Amsterdam getrouwd met Marietta Pippina Fiorani, de 19-jarige dochter van de uitbater van een Italiaans koffiehuis in die stad en Maria Smit uit Den Helder. Kennelijk wilde Roostee zijn gezondheid (en die van zijn vrouw) niet wagen aan een tweede verblijf in de tropen. Transvaal bood echter een goed alternatief. Per advertentie in *Het nieuws van den dag* riep hij 'aan Vrienden en kennissen een hartelijk vaarwel bij zijn vertrek naar Zuid-Afrika, 27 September 1894'. Roostee was in dienst getreden bij de NZASM, evenals twee broers van zijn vrouw, C.A.G. en L.E. Fiorani (geboren in 1860 en 1871). De jongste kreeg een administratieve functie, de oudste werd opzichter van de kranen in Johannesburg; hij was getrouwd en kreeg in 1898 een dochter; veel later, in 1935, toen hij bijstand ontving van het NZASM Steunfonds, woonde hij bij haar in te Amsterdam.

De Engelsen komen!

Vermoedelijk is Roostee kort na aankomst te werk gesteld aan de Oosterlijn. Die was nog maar net gereed voor vervoer, maar er was nog veel aan te vervolmaken. Begin februari 1895 werden de Oosterlijn en de zijlijn naar Barberton in Oost-Transvaal bovendien getroffen door ernstige schade. Hevige regenbuien hadden watervloeden doen ontstaan die grote eindten spoordijk en een paar bruggen ernstig beschadigden. Roostee werd er aan het werk gezet. Zuinig bewaarde hij foto's van de eerste trein die over de herstelde Komatipoortbrug reed en nog een over de Krokodilrivier, en zoals reeds gemeld ook die waarop

Eerste trein over de Komatipoort

hij als opzichter met tientallen zwarte werklieden bezig was aan het tracé bij de Kaapbrug.

In de loop van 1895 werd Roostee aangesteld tot assistent-chef Weg en Werken, belast met het toezicht en onderhoud van de Oosterlijn. Zijn chef, ir. M.E.H. Breuning, omschreef Roostee later als deskundig, hij kon ook (technisch) tekenen, en leiding geven. Roostee en zijn vrouw woonden op Waterval-Boven, een bekend NZASM-spoorwegknooppunt. Op 18 mei 1900 tekende de Veldkornet een pas voor mevrouw M. Roostee (lengte 163, ogen grijs), voor een reis op eigen kosten per spoor voor acht dagen heen en terug naar Johannesburg. Het lijkt onwaarschijnlijk dat zij die reis geheel alleen heeft gemaakt, want in die dagen reden veel ambtenaren, kommando's en burgers juist naar het oosten om te ontsnappen aan de Engelse troepen, die op de 29e mei Waterval-Boven en -Onder bezetten. Bijzonderheden van de belevenissen van het echtpaar Roostee in de maanden erna zijn onbekend, maar beiden gingen terug naar Nederland. Vanaf 1901 was Roostee technisch ambtenaar bij het spoor in Zwolle. Later was hij binnen en buiten het spoor actief in de aannemerswereld. In 1909 vestigde Roostee zich vanuit Zwolle in Haarlem-Heemstede, en tenslotte in Den Haag, waar hij makelaar was. Roostee overleed op 14 april 1934, zijn vrouw op 8 oktober 1960.

Nieuw terrein

Veel ondernemende jongemannen zochten eind negentiende eeuw een koloniale loopbaan, op Java of in Transvaal. Roostee's loopbaan werd ruw beëindigd, maar had wel veel ervaring opgeleverd. Hij bewaarde een handvol professionele foto's van de werkzaamheden aan de spoorlijn waarbij 'Oom Roostee' enkele jaren betrokken was. Oude foto's die niet alleen zijn persoonlijke leven illustreren, maar ook de ontsluiting van een tot dan toe moeilijk toegankelijk gebied. En natuurlijk: de Delagoalijn of Oosterlijn symboliseerde president Paul Krugers droom van een 'eigen' haven aan zee!

Bronnen: Fotocollectie H.C. Roostee; Collectie M. Roostee; Archief ZASM I (Zuid-Afrikahuis Amsterdam); historische kranten (Delpher); www.wiewaswie

In de bewoording van de late negentiende eeuw: 'Kaffermeisjes in Nationale Costuum aan de Elandsrivier na de Waterval'

Arbeiders en opzichters bij de aanleg van de Kaaprivierbrug

Hulpbrug voor de bouw van de brug over de Elandsrivier (Kaaprivierbrug)